

2. Кухаренко В. М. Куратор змісту : навчально-методичний посібник / В. М. Кухаренко, Ю. М. Главчева, О. В. Рибалко ; за заг. ред. В. М. Кухаренка. Харків : «Міськдрук», НТУ «ХП», 2016. 176 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-331-9-7>

ІНСТИТУЦІЙНИЙ РОЗВИТОК СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Майстренко О.В.

*доктор військових наук, старший дослідник,
провідний науковий співробітник,
науково-методичний центр організації наукової
і науково-технічної діяльності
Національний університет оборони України
м. Київ, Україна*

Результати аналізу існуючого стану професійної військової освіти сил оборони України (далі – професійної військової освіти) свідчать, як про суттєві здобутки, так і про сфери, які потребують суттєвого доопрацювання. Однією з таких сфер є створення єдиних комплексних підходів до планування, проведення заходів та контролю їх виконання такої освіти.

Передумовою такої потреби є необхідність досягнення чіткого розуміння спектру набутих компетентностей здобувачами та їх рівня, адже це обумовлене вимогами до комплектування сил оборони саме компетентними фахівцями.

Обговорюючи військову освіту в Україні, необхідно зазначити, що основним завданням військової освіти є забезпечення високо-професійним, мотивованим, здатним до критичного мислення та саморозвитку фахівцем Збройні Сили України. Для досягнення цієї мети необхідно урахувати всі чинники, які впливають, у першу чергу на військову освіту [1, с. 8].

Так до основних чинників, які впливають на розвиток військової освіти науки на сучасному етапові відносяться [2, с. 49, 51]: впровадження стандартів НАТО зумовлене інтеграцією у світовий безпековий простір; нова парадигма вищої освіти в Україні обумовлена переходом від кількості до якості вищої освіти; стрімкий розвиток воєнного мистецтва викликаний повномасштабним вторгненням в Україну.

Також важливим чинником є внутрішні стандарти та принципи закладу освіти. Найбільш вагомими, зважаючи на вимоги сьогодення, є принципи: навчання протягом служби; нестандартність мислення;

інтеграція у світовий освітній та науковий простір; поєднання науки і освіти; високопрофесійний викладач = високопрофесійний здобувач; мотивація, те з чого починається навчання.

Відповідно реалізація цих принципів можливе лише через дієві механізми їх впровадження. Тобто якість освіти напряму залежить від якості організації освітнього процесу та здатність закладу розвиватися. Таким чином, узагальнення зазначених принципів та урахування чинників, які впливають на військову освіту дозволяє сформулювати основні напрямки її удосконалення.

Так, основними напрямками удосконалення освітнього процесу необхідно вважати: перехід до узгодженої рівневої підготовки (на L-курсах та під час очного навчання) та відмова від заочної форми навчання; впровадження нових стандартів вищої освіти, які передбачають збільшення академічної свободи, підвищення доброчесності, студентоцентризм, академічну мобільність, міжнародну співпрацю; збалансування освітніх компонентів, які надають основні закони, принципи, воєнного мистецтва, та тих, які розвивають креативність, нестандартне мислення; створення передумов для зменшення регламентованості освітнього процесу, шляхом збільшення повноважень керівництва вищих військових навчальних закладів (далі – ВВНЗ) щодо формування пріоритетних напрямків підготовки військових фахівців; зміни підходів до формування штатів зазначених закладів, вирішення кадрових питань; зменшення залежності закладів щодо формування фінансової, штатної та кадрової політики закладу.

У той же час, основою розвитку професійної військової освіти сил оборони України є забезпечення її якості.

Загалом, система забезпечення якості професійної військової освіти сил оборони України повинна включати [3, с. 11]:

- системи забезпечення закладами якості професійної військової освіти якості освітньої діяльності та якості підготовки (система внутрішнього забезпечення якості);

- системи зовнішнього забезпечення якості професійної військової освіти;

- системи забезпечення якості функціонування усієї системи забезпечення якості професійної військової освіти сил оборони України.

Основою для створення єдиних підходів є інституційний розвиток системи забезпечення якості професійної військової освіти сил оборони України.

Складність цього розвитку обумовлена комплексом проблем, які супроводжують професійну військову освіту. Зокрема до таких проблем відносяться недосконалість законодавчо-нормативної бази з цього питання, великий перелік професій з унікальним набором компетентностей, охоплення професійних компетентностей на

декількох організаційних рівнях (тактичний, оперативний, стратегічний), відсутність організаційної гнучкості в структурах пов'язаних з професійною військовою освітою. Ці та деякі інші проблеми суттєво ускладнюють процес інституційний розвиток системи забезпечення якості професійної військової освіти.

Однак, найбільшою проблемою є вибір форми інституційної організації забезпечення якості такої освіти. Адже саме форма організації буде визначати шляхи подолання зазначених проблем.

Результати аналізу форм інституційних організацій забезпечення якості освіти свідчать про наявність великої кількості підходів до створення таких організацій. Було встановлено, що основними чинниками, які впливають на вибір форми організації є основна мета забезпечення якості; галузь застосування; кількість елементів, які організаційно пов'язані; наявність передумов, зокрема сталість та унормованість процесу.

Зважаючи на виявлені чинники найбільш доцільні форми інституційних організацій забезпечення якості професійної військової освіти можна представити у вигляді моделей.

Так однією з моделей є забезпечення якості вищої освіти в Україні. Зазначена модель характеризується наявністю незалежного органу (Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО)) [4, с. 5–6], який дозволяє провадити незалежну політику розвитку якості освіти та здійснювати об'єктивний контроль за рівнем цієї якості. Перевагою цієї моделі є максимально можлива об'єктивність при оцінюванні якості освіти при широкому спектрі галузей та спеціальностей. Недоліком, з огляду на застосування у сфері сил оборони України, є необхідність створення окремої незалежної структури, яка буде керуватися власною політикою та буде підзвітною на найвищому рівні (Верховний головнокомандувач або колегіальний орган з керівників силових відомств).

Наступною моделлю є забезпечення відповідного рівня набуття професійних компетентностей в Україні (Національне агентство кваліфікацій (НАК)). Зазначена модель характеризується розробкою відповідних професійних стандартів та акредитацією відповідних кваліфікаційних центрів. Перевагою цієї моделі є наявність в Україні функціонуючої системи готової до включення військової сфери до відповідних процедур. Недоліком цієї моделі є відсутність у Каталозі професій ДК 003:2010 (КП) та Класифікації видів економічної діяльності ДК 009:2010 (КВЕД) усього переліку професій пов'язаного з сектором оборони України. Також недоліком є тривалий період для розроблення професійних стандартів відповідно до існуючої процедури.

Таким чином, серед існуючих форм інституційних організацій забезпечення якості освіти пропонується розглянути моделі,

які базуються на підходах НАЗЯВО та НАК. Тобто основною метою є спроектувати обриси можливих інституцій забезпечення якості професійної військової освіти.

Недоліками моделі, яка базується на незалежному органі забезпечення якості саме освіти є: необхідність відпрацювати законодавчу та нормативну базу; тривалий процес підбору кваліфікованих кадрів в інституції зазначеної моделі; необхідність створення додаткових органів.

Перевагою запропонованої моделі є наявність існуючого аналогу в Україні (НАЗЯВО) та імплементація його до усього сектору освіти сил оборони України.

До недоліків моделі, яка базується використанні існуючої системи забезпечення якості професійної освіти можна віднести наступне: відсутність основної маси професій ЗСУ, НГУ, ДПСУ у Класифікаторі професій України ДК 003:2010; відсутність професійних стандартів розроблених відповідно до визначених в Україні процедур; мала кількість розробників професійних стандартів (осіб, які закінчили курси розробників професійних стандартів; відсутність стратегії створення Кваліфікаційних центрів.

Перевагами цієї моделі є: робота із забезпечення якості професійної освіти в існуючому актуальному правовому полі України; верифікована в багатьох країнах, включаючи Україну, система забезпечення якості професійної освіти.

Література:

1. Mirnenko V., Artamoshchenko V., Paldunas S. Institutional audit of professional military education: a way to quality assurance according to NATO standards. *Civitas et Lex*. 2021. № 4(32). С. 7–21.
2. Сиротенко А., Артамощенко В. Набуття сумісності військової освіти і підготовки кадрів сил оборони на засадах якості. Національні вимоги і стандарти НАТО. *Наука і оборона*. 2021. № 1. С. 48–52.
3. Радкевич В. О. Компетентнісний підхід до забезпечення якості професійної освіти і навчання. *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали Звітної наук.-практ. конф. за 2011 рік / Інститут проф.-техн. освіти НАПН України*. Київ, 2012. С. 9–15.
4. Солоденко А. К. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти – довгий шлях створення. *Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Сер. : Проблеми автоматизованого електропривода. Теорія і практика*. 2019. № 9(1334). С. 4–8.